

Лоук О.В.

Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины

ТВОРЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ: СУЩНОСТЬ, СТРУКТУРА, ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ

Аннотация

Статья посвящена проблеме воспитания творческой личности младшего школьника. Автор обосновывает необходимость и целесообразность рассмотрения данного вопроса на современном этапе развития общества. В статье раскрывается сущность понятия творческое мышление, определено структуру данного феномена, освещено особенности проявления мыслительной деятельности учащихся начальной школы. Также вкратце охарактеризированы основные новообразования младшего школьного возраста: теоретический анализ, внутренний план действий, рефлексия. В ходе исследования установлен факт тотальности детского творчества, что определяет соответствующую организацию деятельности детей с целью развития их творческих способностей.

Ключевые слова: младший школьник, творческое мышление, теоретический анализ, внутренний план действий, рефлексия.

Loiuk O.V.

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

CREATIVE THINKING OF A PRIMARY SCHOOL STUDENT: ESSENCE, STRUCTURE, FEATURES OF DISPLAY

Summary

This article is dedicated to the problem of education of a creative personality of a primary school student. The author substantiates the necessity and reasonability to consider this issue on the modern level of society development. The essence of the concept "creative thinking" has been revealed; the structure of this phenomenon has been determined; the features of display of mental activity in primary school students have been found out in the article. Moreover, such main new formations of primary school age as theoretical analysis, internal plan of actions, reflection were briefly described. The fact of totality of children's creativity, which determines the appropriate organization of children's activities for the development of their creative abilities, has been determined during the research.

Keywords: primary school student, creative thinking, theoretical analysis, internal plan of actions, reflection.

УДК 378.013

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ЗАСОБАМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Назарук В.Л.

Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

У статті розкрито методика експериментального дослідження з формування культури здоров'я майбутніх лікарів засобами здоров'язбережувальних технологій. Висвітлений позитивний вплив інтеграційних зв'язків дисциплін «Анатомія людини» та «Фізичне виховання» на прикладі вивчення скелету людини. Зазначалось про адаптаційні зміни в кістковій системі людини під впливом фізичного навантаження і позитивний вплив фізичних вправ на формування та функціонування всього організму. Використовувався навчально-методичний комплекс професійно-прикладних вправ для покращення професійно важливих рухових дій майбутніх лікарів. Передбачається, що запропонована організація експериментального дослідження сприятиме формуванню культури здоров'я майбутніх лікарів.

Ключові слова: культура здоров'я, майбутні лікарі, фізичне виховання, анатомія людини, здоров'язбережувальні технології, експериментальне дослідження.

Постановка проблеми. Для реалізації основних професійних функцій (діагностики, лікування та профілактики захворювань) крім фундаментальної медичної підготовки, ґрунтовних професійних знань, належного практичного досвіду майбутньому лікарю необхідний достатній рівень готовності до здоров'язбережувальної діяльності на основі сформульованої культури здоров'я. Це зумовлено тим, що професійна діяльність медичного працівника потребує значних фізичних і психічних навантажень, великої концентрації уваги, пам'яті та спостережливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що науковці широко використовують різні напрями досліджень, пов'язаних з проблемами здоров'язбереження. Зокрема, формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх економістів на засадах аксіології досліджував О. Шукатка [3]; експериментальну програму організації дослідження формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання розробив Д. Воронін [2]; теоретичні і методичні основи формування здорового способу

життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук вдосконалила В. Бобрицька [1].

Висвітлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний інтерес до проблеми здоров'язбереження, формування культури здоров'я майбутніх лікарів засобами здоров'язбережувальних технологій не було предметом дослідження науковців.

Мета статті полягає в тому, щоб висвітлити організацію експериментального дослідження з формування культури здоров'я майбутніх лікарів засобами здоров'язбережувальних технологій.

Виклад основного матеріалу. Експериментальне дослідження розподілялось на кілька етапів. Констатувальний етап експериментального дослідження тривав протягом 2011-2012 навчального року. До його початку було зроблено наступне:

- встановлено особливості підготовки студентів до здоров'язбережувальної діяльності та специфічні особливості формування культури здоров'я майбутніх лікарів засобами здоров'язбережувальних технологій;

- проведено аналіз наукових літературних джерел з проблем культури здоров'я, здорового способу життя, здоров'язбереження студентської молоді;

- проаналізовано практику використання педагогічних інновацій у формуванні культури здоров'я та веденні здорового способу життя з метою здоров'язбереження особистості;

- складено спеціальні навчально-методичні комплекси

професійно-прикладних вправ;

- визначено дисципліни, на базі яких буде проводитись формувальний етап експериментального дослідження. Такими дисциплінами були «Анатомія людини» і «Фізичне виховання»;

- на базі аналізу результатів констатувального етапу сформовано програму проведення педагогічного експерименту;

- визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування культури здоров'я майбутніх лікарів засобами здоров'язбережувальних технологій;

- встановлено критерії та показники ефективності реалізації зазначених педагогічних умов, на базі яких ґрунтуються визначення високого, середнього, базового та низького рівнів сформованості культури здоров'я майбутніх лікарів;

- розроблено модель формування культури здоров'я майбутніх лікарів засобами здоров'язбережувальних технологій, як важливу складову професійної підготовки студентів у вищих медичних навчальних закладах;

- внесено зміни та поправки до програм із навчальних дисциплін «Анатомія людини» і «Фізичне виховання» для більш ефективного формування у студентів культури здоров'я засобами здоров'язбережувальних технологій;

- вдосконалено комплекси практично-прикладної фізичної підготовки майбутніх лікарів і підготовлено методичні розробки та рекомендації комплексів вправ з професійно-прикладної фізичної підготовки на базі дисципліни «Фізичне виховання».

На констатувальному етапі експериментального дослідження здійснено розподіл студентів першого курсу (361 студентів), які почали навчання в медичному університеті, на контрольні (КГ) та експериментальні групи (ЕГ). У контрольних групах (загалом 13 груп) 180 студентів навчалися за традиційною методикою. В експериментальних групах (також 13 груп) у 181 студентів формування культури здоров'я здійснювалося за експериментальною методикою. Під час розподілу студентів на КГ і ЕГ враховувалося, що кількість студентів в обох категоріях груп і початковий рівень сформованості всіх компонентів культури здоров'я (КЗ) у майбутніх лікарів на етапі вхідного контролю (ВК) мають бути близькими за значенням, що відображено в табл. 1.

Контрольні та експериментальні групи формувалися таким чином, щоб у них була максимально рівна загальна кількість студентів. Вихідний рівень сформованості культури здоров'я майбутніх лікарів також був майже ідентичний. Аналіз результатів констатувального етапу експерименту свідчить, що за цифровими показниками сформованості всіх компонентів і загалом культури здоров'я майбутніх лікарів студенти контрольних груп вступили в експериментальне дослідження навіть з дещо кращими показниками, ніж студенти ЕГ.

Формування культури здоров'я майбутніх лікарів здійснювалось на базі інтеграції знань з дисциплін «Анатомія людини» та «Фізичне виховання». Перед початком проведення експериментального дослідження відбувалось спільне засідання викладачів кафедри «Анатомії людини» та «Фізичного виховання» для ознайомлення та обговорення ефективної реалізації авторської методики формування культури здоров'я майбутніх лікарів. На окремі заняття з «Анатомії людини» викладачі отримували тестові завдання, що носили здоров'язбережувальний зміст і мали безпосередній зв'язок з дисципліною «Фізичне виховання». Слід зазначити, що всі комплекси вправ, які вивчалися на заняттях з «Анатомії людини» та «Фізичного виховання», мотивували студентів до виконання на самостійних заняттях.

Таблиця 1

Показники результатів вхідного контролю

Компоненти КЗ	Групи	Рівні сформованості культури здоров'я майбутніх лікарів								Середній бал (СБ)
		Високий		Середній		Базовий		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
Мотив.- ціннісний	КГ	38	21,11	44	24,44	70	38,89	28	15,56	3,51
	ЕГ	38	20,99	42	23,20	75	41,44	26	14,37	3,51
Когнітивний	КГ	35	19,44	41	22,78	73	40,56	31	17,22	3,44
	ЕГ	35	19,34	39	21,55	78	43,09	29	16,02	3,44
Практ.-діяльн.	КГ	36	20,0	42	23,33	72	40,0	30	16,67	3,47
	ЕГ	35	19,34	42	23,20	75	41,44	29	16,02	3,46
Особист.- розвив.	КГ	32	17,78	39	21,66	75	41,67	34	18,89	3,38
	ЕГ	31	17,13	37	20,44	80	44,20	33	18,23	3,37
Загальне знач. КЗ	КГ	35	19,44	42	23,33	72	40,0	31	17,22	3,45
	ЕГ	34	18,78	40	22,10	77	42,54	30	16,58	3,43

Під час занять з «Анатомії людини» студенти узагальнювали, що однією з найважливіших властивостей живого організму є пересування в просторі. Цю функцію у людини виконує опорно-руховий апарат, що складається з двох частин: пасивної і активної. До пасивної частини відносяться кістки, що з'єднуються між собою, а до активної – м'язи. Саме тому дисципліну «Анатомія людини» починають вивчати з будови скелету та кісток людини, а вже на наступних заняттях переходять до вивчення м'язової системи. Тому інтеграційні зв'язки дисциплін «Анатомія людини» та «Фізичне виховання» наведемо на прикладі вивчення скелету людини і позитивного впливу фізичних вправ на його формування та функціонування.

На першому занятті з анатомії основний матеріал стосувався вивчення: осей і площин людського тіла, скелета тулуба, будови хребця та хребта у цілому. На цьому занятті викладачем подавалася інформація пов'язана з позитивним впливом нормальної роботи хребетного стовпа на загальне здоров'я людини, її опорно-рухового апарату та функціонування всіх органів і організму в цілому. Інформація була наступного змісту: хребет виконує головну опорну і ресорну функцію в організмі людини. Різні струси, що виникають при ходьбі, бігу, стрибках, амортизуються як за рахунок погашення частини навантаження міжхребцевими дисками, так і за рахунок відповідних вигинів самого хребта. У результаті такої амортизації не пошкоджується головний мозок, серце, печінка і всі інші внутрішні органи, розташовані всередині грудної та черевної порожнини. До того ж хребет бере безпосередню участь у всіх основних рухових актах.

Студенти ознайомилися з інформацією про те, що для того, щоб хребет краще виконував ресорну функцію, він має чотири вигини: верхній – шийний, звернений опуклістю вперед (лордоз); другий – грудний, звернений опуклістю назад (кіфоз); третій – поперековий (лордоз); четвертий вигин утворений крижовим відділом хребта і куприком (кіфоз). Нормально виражені вигини хребта впливають на поставу людини, роблячи її фізіологічно корисною для прямоходіння [1, с. 80-83].

Паралельно на занятті з фізичного виховання проводилося коротке опитування студентів із зазначеної теми. Наприклад: 1. Назвіть відділи хребтового стовпа? 2. Перерахуйте функції хребта? 3. Яка загальна кількість хребців у хребетному стовпі? 4. Скільки хребців у кожному відділі хребта? 5. З яких частин складається кожний хребець? та ін.

Зазначимо, що подібні опитування проводились на кожному занятті з фізичного виховання. Вони давали можливість перевірити якість залишкових знань з анатомії людини.

Часто така перевірка знань носила змагально-ігровий характер. Наприклад: студенти вишикувалися в одну ширенгу на відстані одного метра один від одного. Після озвучення запитання студенти, які першими правильно відповіли, робили максимально великий крок вперед. По завершенню гри-опитування ті студенти, які найдалі просунулись вперед, визначалися переможцями. Для підвищення інтересу періодично змінювались правила гри, замість кроків після правильної відповіді студенти робили стрибок з місця вперед з двох ніг, або стрибок вперед, поперемінно відштовхуючись правою та лівою ногою. Слід відмітити, що для перемоги у цій гри-опитуванні студентам необхідно було володіти не лише хорошими знаннями з анатомії людини, але й мати відмінну фізичну підготовку.

Після цього за допомогою супроводжуючого пояснення на прикладі виконання простих фізичних вправ студенти повторювали назви анатомічних площин та осей із практичним їх застосуванням у руховій діяльності на прикладі простих фізичних вправ і рухів. Таке супроводжує повторення вивченого раніше матеріалу мало позитивний професійно-прикладний характер, оскільки сприяло кращому розумінню студентами специфіки руху людського тіла. Також студенти повторювали інформацію про хребет, як про один з найбільш важливих органів людського тіла, від якого значною мірою залежить здоров'я людини. Ґрунтуючись на цих знаннях, студенти засвоювали прості для запам'ятовування та виконання фізичні вправи, які сприяють покращенню рухливості та профілактиці застійних явищ у різних відділах хребта:

- шийний відділ: нахили голови вперед, назад, вправо, вліво; повороти голови вправо, вліво; колові оберти головою вправо, вліво;

- грудний відділ: рухи грудною кліткою вперед-назад;

- вправо-вліво; діагонально вперед-вправо, діагонально вперед-вліво; діагонально назад-вправо, діагонально назад-вліво. Слід відмітити, що ці вправи також сприяли розвитку та рухливості грудної клітки;

- поперековий і крижовий відділи колові оберти тазом вправо та вліво, маятникоподібні рухи тазом вперед-вверх та назад-вверх; маятникоподібні рухи тазом вправо-вверх та вліво-вверх. Для ускладнення та розвитку координаційних здібностей ці вправи використовувались у різних поєднаннях під рахунок, під музику, під удари метроному. Студентам наголошувалось на тому, що виконання цих вправ позитивно впливає також і на м'язевий апарат людини, зокрема, на м'язи ший, спини, грудей, живота і тазу.

На заняттях з «Анатомії людини» в ході вивчення кісток, суглобів і м'язів плечового поясу студентами засвоювався навчально-методичний комплекс професійно-прикладних вправ для розвитку координації кистей і флангів пальців. У цьому комплексі були задіяні практично всі кістки, суглоби та м'язи кисті, що має важливе професійно-прикладне значення і не вимагає значних затрат часу та місця для виконання. Студенти мали змогу систематично його повторювати, періодично додаючи нові вправи та змінюючи послідовність їх виконання.

Крім цього на занятті з «Анатомії людини» студентам надавався матеріал про адаптаційні зміни в кістковій системі під впливом фізичного навантаження, зокрема про те, що морфологічні зміни в кістковій системі людини, яка активно займається фізичною культурою та спортом, проходять на різних рівнях її організації: молекулярному, субклітинному, органному і системному.

Водночас на заняттях з «Фізичного виховання» студенти розучували комплекс вправ для розвитку статичної та динамічної сили м'язів рук та грудей, в якому були задіяні практично всі кістки та м'язи плечового поясу і верхньої кінцівки.

За таким самим принципом реалізовувались інтеграційні зв'язки при вивченні всього матеріалу першого та другого курсу з дисциплін «Анатомія людини» та «Фізичне виховання».

Висновки і пропозиції. Зважаючи на актуальність досліджуваної проблеми, слід зазначити, що запропонована організація експериментального дослідження сприятиме формуванню у майбутніх лікарів культури здоров'я. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у продовженні вдоско-

налення методики організації експериментального дослідження з формування культури здоров'я майбутніх лікарів засобами здоров'язберезувальних технологій на старших курсах. Пропозиції стосуються розробки нових методик на основі реалізації інтеграційних зв'язків між дисципліною «Фізичне виховання» та дисциплінами, які викладаються у вищому медичному навчальному закладі і мають

безпосереднє та опосередковане відношення до формування культури здоров'я майбутніх лікарів. До таких дисциплін належать: «Мікробіологія, вірусологія та імунологія», «Біологічна та біоорганічна хімія», «Основи біоетики та біобезпеки», «Безпека життєдіяльності, основи охорони праці», «Загальновійськова підготовка», «Перша домедична допомога» та ін.

Список літератури:

1. Анатомія людини з клінічним аспектом / за ред. Я. І. Федонюка, В. С. Пикалюка. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 920 с.
2. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Бобрицька Валентина Іванівна. – Київ, 2006. – 470 с.
3. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Воронін Дмитро Євгенович. – Херсон, 2006. – 225 с.
4. Шукатка О. В. Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх економістів на засадах аксіології: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Шукатка. – Хмельницький, – 2013. – 255 с.

Назарук В.Л.

Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ЗДОРОВЬЯ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ СРЕДСТВАМИ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Аннотация

В статье раскрыты методику организации экспериментального исследования по формированию культуры здоровья будущих врачей средствами здоровьесберегающих технологий. Освещено положительное влияние интеграционных связей дисциплин «Анатомия человека» и «Физическое воспитание» на примере изучения скелета человека. Отмечалось о адаптационных изменениях в костной системе человека под влиянием физических нагрузок и положительном влиянии физических упражнений на формирование и функционирование всего организма. Использовался учебно-методический комплекс профессионально-прикладных упражнений для улучшения профессионально важных двигательных действий будущих врачей. Предполагается, что предложенная организация экспериментального исследования будет способствовать формированию культуры здоровья будущих врачей.

Ключевые слова: культура здоровья, будущие врачи, физическое воспитание, анатомия человека, здоровьесберегающие технологии, экспериментальное исследование.

Nazaruk V. L.

Ya. Horbachevsky Ternopil State Medical University

FUTURE DOCTORS' HEALTH CULTURE FORMATION BY MEANS OF HEALTH-MAINTAINING TECHNOLOGIES AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Summary

Methods of experimental research of future doctor's health formation by means of health-maintaining technologies have been disclosed in the article. Positive impact of integration relations of "Anatomy of a human body" and "Physical training" disciplines through the example of skeleton analysis has been highlighted. Adaptive changes in a skeletal system of a human under physical activity as well as positive impact of physical exercise on a whole body formation have been mentioned. Educational and methodical complex of vocational and applied exercises aimed to improve professionally important motor actions of future doctors has been used. It is expected that the proposed experimental research organization will contribute to future doctors' health culture formation.

Keywords: health culture, future doctors, physical training, anatomy of a human body, health-maintaining technologies, experimental research